

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen, lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med gällande krav och 13 § i lagen om inkomstdatasystemet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen, lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med gällande krav och 13 § i lagen om inkomstdatasystemet (RP 94/2021 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Mari Leinonen, social- och hälsovårdsministeriet
- överinspektör Anni Valovirta, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetarskydd
- chefsjurist Timo Koskinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- expert Suvi Lahti-Leeve, Finlands näringsliv rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- justitieministeriet
- Akava ry
- STTK rf
- Företagarna i Finland rf.

Inge yttrande av

- Dataombudsmannens byrå.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen och i lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med

Betänkande AjUB 12/2021 rd

gällande krav. Ändringarna är nödvändiga med anledning av Europaparlamentets och rådets förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter. Dessutom föreslås ändringar i lagen om inkomstdatasystemet.

För att EU-förordningen ska kunna verkställas krävs nationell lagstiftning bland annat om marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och om sanktioner mot ekonomiska aktörer. I lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen föreslås nya bestämmelser om myndighetens nya befogenheter. I lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med gällande krav föreslås behövliga hänvisningar till EU-förordningen, och ändringar som beror på den förordningen föreslås i bestämmelserna om påföljder.

Förutom de ändringar som föranleds av EU-förordningen görs vissa andra preciseringar i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen. Genom den föreslagna lagen utökas arbetarskyddsmyndighetens skyldighet att göra polisanmälan för förundersökning på så sätt att den omfattar även människohandel och grov människohandel. Dessutom får arbetarskyddsmyndigheten befogenhet att polisanmäla fall där den har upptäckt ett förfarande som strider mot de EU-bestämmelser om kemikaliesäkerhet som gäller arbetstagarnas hälsa eller säkerhet.

Enligt förslaget utökas arbetarskyddsmyndighetens rätt att få sekretessbelagda uppgifter av andra myndigheter till att omfatta utövande av tillsyn över arbetsförhållanden. Därtill föreslås en ändring i lagen om inkomstdatasystemet i överensstämmelse med bestämmelserna i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen. Ändringarna innebär att uppgifterna i inkomstdatasystemet också kan användas för att utöva tillsyn över arbetsförhållanden.

Regleringen av innehållet i den förhandsanmälan som ska göras hos arbetarskyddsmyndigheten avseende asbestrivningsarbete flyttas till vissa delar upp på lagnivå. För närvarande finns bestämmelserna i en förordning av statsrådet. Därtill föreslås ändringar föranledda av lagen om rättegång i förvaltningsärenden i bestämmelserna om ändringssökande.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt. EU-förordningen börjar tillämpas den 16 juli 2021.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår ändringar i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om arbetarskyddssamarbete på arbetsplatsen (44/2006, nedan tillsynslagen) och i lagen om vissa tekniska anordningars överensstämmelse med gällande krav. Ändringarna är nödvändiga med anledning av Europaparlamentets och rådets förordning om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter. Dessutom föreslås ändringar i lagen om inkomstdatasystemet.

Betänkande AjUB 12/2021 rd

Utöver de ändringar som EU-förordningen förutsätter föreslås det att arbetarskyddsmyndighetens skyldighet att göra polisanmälan för förundersökning utvidgas till att gälla fall där det är fråga om människohandel eller grov människohandel. Dessutom ska myndigheten polisanmäla fall där man har upptäckt ett förfarande som strider mot de EU-bestämmelser om kemikaliesäkerhet som gäller arbetstagarnas hälsa eller säkerhet. Enligt förslaget utökas också arbetarskyddsmyndighetens rätt att få sekretessbelagda uppgifter av andra myndigheter till att omfatta utövande av tillsyn över arbetsförhållanden. Ändringen innebär att uppgifterna i inkomstdatasystemet också kan användas för att utöva tillsyn över arbetsförhållanden.

Sammantaget anser arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att propositionen är viktig och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Arbetarskyddsmyndighetens behörighet

Enligt 50 § 1 mom. i tillsynslagen ska arbetarskyddsmyndigheten göra en anmälan till polisen för förundersökning bland annat om diskriminering i arbetslivet och ockerliknande diskriminering i arbetslivet, som kriminaliseras i 47 kap. i strafflagen. Däremot är myndigheten inte skyldig att anmäla människohandel enligt 25 kap. 3 § eller grov människohandel enligt 25 kap. 3 a § i strafflagen.

Arbetarskyddsmyndigheten gör årligen flera anmälningar till polisen om ockerliknande diskriminering i arbetslivet. Om det i fallet finns drag som överensstämmer med rekvisitet för människohandelsbrott, kan arbetarskyddsmyndigheten nämna det i anmälan, men den har ingen skyldighet att göra det. Dessutom tipsar inspektörerna polisen och gränsbevakningsväsendet om tillsynsiakttagelser som tyder på människohandel.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har i olika sammanhang påtalat arbetarskyddsmyndigheternas begränsade möjligheter att påverka utredningen och undersökningen av arbetsrelaterad människohandel. I sitt betänkande om diskrimineringsombudsmannens berättelse (B 6/2018 rd) ansåg utskottet att statsrådet bör utreda behovet av lagändringar som gäller att utvidga arbetarskyddsmyndighetens behörighet i anslutning till människohandelsbrott (RSk 45/2018 rd).

I propositionen föreslås det att 50 § 1 mom. i tillsynslagen kompletteras med hänvisningar till 25 kap. 3 och 3 a § samt 44 kap. 1 § 1 mom. 3 punkten i strafflagen. I fortsättningen ska arbetarskyddsmyndigheten således vara skyldig att polisanmäla även misstänkt människohandel och grov människohandel samt överträdelse av de EU-bestämmelser om kemikaliesäkerhet som gäller arbetstagarnas hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att de föreslagna tilläggen är viktiga och nödvändiga. När arbetarskyddsmyndighetens anmälningsskyldighet utvidgas till att omfatta människohandelsbrott kan myndighetens sakkunskap utnyttjas effektivare för att avslöja och utreda dessa brott. Det blir lättare att identifiera människohandelsbrott när straffprocessen inleds och medan den pågår.

Enligt 50 § 2 mom. i tillsynslagen ska arbetarskyddsmyndigheten beredas tillfälle att bli hörd vid förundersökningen av en gärning som omfattas av anmälningsskyldighet. Åklagaren ska bereda

Betänkande AjUB 12/2021 rd

arbetarskyddsmyndigheten tillfälle att avge utlåtande innan åtalsprövningen avslutas. Arbetarskyddsmyndigheten har rätt att närvara och yttra sig vid den muntliga förhandlingen i ärendet vid domstol. Utskottet anser att det är viktigt och nödvändigt att arbetarskyddsmyndigheterna hörs i omfattande utsträckning i de fall som omfattas av anmälningsskyldigheten. Utskottet påpekar att det är viktigt att arbetarskyddsmyndigheten hörs i så hög grad som möjligt också i situationer som inte omfattas av anmälningsskyldighet när det är fråga om verksamhet i strid med de bestämmelser som omfattas av arbetarskyddsmyndighetens tillsyn.

Enligt 50 § 1 mom. har arbetarskyddsmyndighetens anmälningsskyldighet i fråga om de gärningar som avses i 25 kap. 3 och 3 a § samt 44 kap. 1 § 1 mom. 3 och 9 punkten i strafflagen begränsats så att den bara gäller fall där någon har handlat i strid med minimivillkoren för anställningsförhållandet eller bestämmelser som gäller säkerheten och hälsan i arbetet eller fall där det är fråga om en teknisk anordning som omfattas av arbetarskyddsmyndighetens tillsyn.

Utskottet anser att den föreslagna begränsningen av arbetarskyddsmyndighetens anmälningsskyldighet är lämplig. Utskottet ser emellertid med allvar på att fenomenet människohandel hela tiden förändras och att människor utnyttjas på många olika sätt. En arbetsgivare kan till exempel utnyttja samma offer både i och utanför arbetet samtidigt som gränsen mellan arbete och fritid suddas ut. Utskottet betonar att myndigheterna måste ingripa effektivt i människohandelsbrottsligheten. Utskottet understryker att gärningar som arbetarskyddsmyndigheterna upptäcker genom inspektioner eller på något annat sätt och som tyder på människohandel alltid ska delges polisen.

Arbetarskyddsmyndigheterna övervakar efterlevnaden av diskrimineringslagen när det gäller arbetsavtalsförhållanden och offentlighetsrättsliga anställningar, arbetspraktik och annan motsvarande verksamhet på arbetsplatser samt anställning. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att det i bedömningen av propositionens konsekvenser inte särskilt har utretts vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna har för jämlikheten i fråga om dem som fallit offer för människohandel eller arbetsrelaterat utnyttjande.

Utskottet anser det vara viktigt att aktörer som i sitt arbete kan möta offer för människohandel får omfattande och effektiv information om arbetarskyddsmyndigheternas nya befogenheter. Dessutom betonar utskottet att arbetarskyddsmyndigheten bör ha tillräckliga resurser för att sköta sina uppgifter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1–3 i proposition RP 94/2021 rd utan ändringar.

Betänkande AjUB 12/2021 rd

Helsingfors 7.10.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Kim Berg sd
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
ersättare Veronica Rehn-Kivi sv.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen.